

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Siyasi Parti ve Dernekler

Haziran 2014

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Siyasi Parti ve Dernekler

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları uyarınca, [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesi](#) (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) siyasi partiler için geçerlidir. Söz konusu madde, aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarıncı yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.”

Siyasi Partilerin Rollerini

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, içtihatlarında, gerek Sözleşme'nin 11. maddesinde (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) gerekse 10. maddesinde (ifade özgürlüğü) öngörülen hak ve özgürlüklerden faydalanan siyasi partilerin demokratik bir rejimde oynadıkları rolün

önemini vurgulamıştır. Ancak, Mahkeme, Sözleşme'nin 11, 9 (din özgürlüğü) ve 10. maddeleri ile koruma altına alınan özgürlüklerin, Devletin kurumları açısından sakıncalı olabilecek bir örgütlenmenin söz konusu olduğu hallerde, Devletin söz konusu kurumları koruma hakkına halel getiremeyeceğine karar vermiştir.

Mahkeme içtihatları uyarınca, “bir siyasi partinin, kanunda veya Devletin hukuki ve anayasal düzeninde değişiklik yapabilmesi iki koşula bağlıdır. İlk olarak, bu amaçla başvuru yöntemleri, yasal ve demokratik nitelik taşımalıdır. İkinci olarak, önerilen değişiklik, temel demokratik ilkelere uygun olmalıdır. Dolayısıyla, demokrasiye aykırı nitelik taşıyan ya da demokrasiyi yıkmayı amaçlayan ve demokraside tanınan hak ve özgürlükleri ihlal eden politikalar ortaya koyan veya şiddeti teşvik eden liderleri bulunan bir siyasi parti, bu gerekçelerle verilen cezalara karşı Sözleşme'nin sağladığı korumadan faydalanmayı talep edemez... (özellikle bk. 9 Nisan 2002 tarihli [Yazar, Karataş, Aksoy ve Halkın Emek Partisi \(HEP\) / Türkiye](#) kararı, 49. paragraf).

“Sözleşme'nin 11. maddesinde belirtilen istisnalar, siyasi partiler söz konusu olduğunda, dar bir şekilde yorumlanacaktır. Siyasi partilerin örgütlenme özgürlüğüne getirilebilecek kısıtlamalar, sadece ikna edici ve zorunlu nedenlerle haklı kılınabilir. Sözleşme'ye Taraf Devletler, Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrası kapsamında bir gerekliliğin söz konusu olduğunun tespitinde sınırlı bir takdir yetkisine sahiptir (örneğin bk. 13 Şubat 2003 tarihli [Refah Partisi ve Diğerleri / Türkiye](#) kararı, 100. paragraf).

Siyasi Partilerin Kapatılması veya Yasaklanması

[Türkiye Birleşik Komünist Partisi ve Diğerleri / Türkiye](#)

30 Ocak 1998

Türkiye Birleşik Komünist Partisi (“TBKP”), Haziran 1990’da kurulmuştur. TBKP, Anayasa Mahkemesinin Temmuz 1991 tarihli kararıyla, isminde Türk hukukuna aykırı olan “komünist” ifadesinin bulunduğu ve özellikle de bölücülüğü ve Türk ulusunun bölünmesini teşvik ettiği gerekçesiyle kapatılmıştır.

Mahkeme, bu davada, **Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, bir siyasi partinin isim tercihinin, ilgili ve yeterli sayılabilecek başka durumların

söz konusu olmadığı hallerde, kural olarak, kapatma kararı kadar ağır bir tedbiri haklı kılamayacağı kanaatine varmıştır. TBKP'nin, isminde “komünist” ifadesini kullanmayı tercih ederken, Türk toplumu veya Türk Devleti açısından gerçek bir tehlike arz eden bir politika benimsediğini gösteren somut bir delilin mevcut olmadığı kanaatine varan Mahkeme, partinin ismine dayalı bir gerekçenin, tek başına partinin kapatılmasını gerektirebileceğinin kabul edilemeyeceğine karar vermiştir. Mahkeme, TBKP'nin programında, Kürt “halkı” ve “ulusu” ve Kürt “vatandaşlar” gibi ifadeler kullanılsa da, Kürtlerin “azınlık” olarak nitelendirilmediğine ve Türk nüfusunun geri kalanından ayrılmaları bir yana, varlıklarının tanınması dışında, özel muamele yapılması veya haklar verilmesi gibi bir talepte dahi bulunulmadığına dikkat çekmiştir. Mahkeme, demokrasinin temel niteliklerinden birinin, ülke sorunlarının diyalog yoluyla çözülmesi imkânını sunabilmesi olduğunun altını çizmiştir. Mahkeme, bu nedenle, siyasi bir gruba, sırf ülke nüfusunun bir kesiminin durumunu kamuoyu önünde tartışmak istediği ve demokratik kurallara uygun olarak, ilgili herkesi tatmin edebilecek çözümler bulmak amacıyla, ulusun siyasi yaşamında yer almayı amaçladığı gerekçesiyle engel olunmasının haklı görülemeyeceği kanısına varmıştır.

Sosyalist Parti ve Diğerleri / Türkiye

25 Mayıs 1998

Sosyalist Parti (“SP”), Şubat 1988’de kurulmuş ve Anayasa Mahkemesinin Temmuz 1992 tarihli kararıyla kapatılmıştır. Anayasa Mahkemesi, özellikle de, SP’nin siyasi mesajında iki ulustan, yani Türk ve Kürt uluslarından bahsedildiğine dikkat çekmiştir. Anayasa Mahkemesi, SP’nin, bölücülüğü desteklediği ve sosyal olarak bütünleşmiş bir toplumu, bağımsız federal bir Devlet kurmak için savaşıma teşvik ettiği kanaatine varmış ve bu durumun kabul edilemeyeceğini ve partinin kapatılmasını haklı kıldığını belirtmiştir.

Mahkeme, bu davada, **Sözleşme’nin 11. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, partinin eski başkanının ifadelerinde, “Kürt ulusunun” kendi kaderini tayin etme ve “ayrılma” haklarına değinildiğini belirtmiştir. Ancak, Mahkeme, mevcut bağlamda değerlendirildiğinde, söz konusu ifadelerin, Türkiye’den ayrılmayı teşvik etmediği, daha ziyade, önerilen federal sistemin, Kürtlerin, referandum yoluyla gösterilmesi gereken özgür iradelerine dayalı rızaları olmaksızın oluşturulamayacağını vurgulamayı amaçladığı sonucuna varmıştır. Mahkeme, söz konusu tarihte, bu tür siyasi bir programın Türk Devletinin mevcut ilkelerine ve yapılarına aykırı sayılmasının, demokrasi kurallarına da aykırı olması gerektiği

anlamına gelmediği kanısına varmıştır. Mahkeme, demokrasiye zarar vermediği sürece, Devletin mevcut yapısını sorgulayıcı nitelikte olsa dahi, farklı siyasi programların önerilmesine ve tartışılmasına imkân verilmesinin, demokrasinin özünde yer aldığını belirtmiştir.

Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP) / Türkiye

8 Aralık 1999 (Büyük Daire)

Özgürlük ve Demokrasi Partisi (“ÖZDEP”), Ekim 1992’de kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Temmuz 1993’te, ÖZDEP hakkında kapatma kararı vermiştir. Parti programının, Devletin toprak bütünlüğünü, laik yapısını ve ulusun birliğini bozmaya yönelik olduğu gerekçesiyle açılan kapatma davası devam ederken, partinin kurucu üyeleri, kendilerini ve parti liderlerini, muhtemel bir kapatma kararının sonuçlarından, yani diğer siyasi partilerde benzer faaliyetlerde bulunmalarının yasaklanması riskinden korumak amacıyla, partiyi kapatma kararı almışlardır.

Mahkeme bu davada, **Sözleşme’nin 11. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, ÖZDEP’in programında, şiddete çağrı, ayaklanmaya teşvik veya demokratik ilkelerin farklı bir biçimde reddi şeklinde algılanabilecek herhangi bir unsurun mevcut olmadığı sonucuna varmıştır. Aksine, parti programında, önerilen siyasi proje hayata geçirilirken demokratik kurallara bağlı kalınması gerektiğinin vurgulandığına dikkat çekmiştir. Ayrıca, ÖZDEP’in, programında, “ulusal veya dini azınlıkların” kendi kaderlerini tayin etme haklarına değindiğini belirtmiştir. Ancak, Mahkeme, mevcut bağlamda değerlendirildiğinde, söz konusu ifadelerin, Türkiye’den ayrılmayı teşvik edici nitelikte olmadığı, daha ziyade, önerilen siyasi projenin, Kürtlerin, demokratik yollarla ve özgür iradeleriyle gösterdikleri rızalarına bağlı olarak hayata geçirilmesi gerektiğini vurguladığı kanaatine varmıştır. Mahkeme, bu tür siyasi bir programın Türk Devletinin mevcut ilkelerine ve yapılarına aykırı sayılmasının, demokrasi kurallarına da aykırı olması gerektiği anlamına gelmediği kanısına varmıştır. Mahkeme, demokrasiye zarar vermediği sürece, Devletin mevcut yapısını sorgulayıcı nitelikte olsa dahi, farklı siyasi programların önerilmesine ve tartışılmasına imkân verilmesinin, demokrasinin özünde yer aldığını belirtmiştir.

Yazar, Karataş, Aksoy ve Halkın Emek Partisi (HEP) / Türkiye

9 Nisan 2002

Halkın Emek Partisi (“HEP”), 1990 yılında kurulmuştur. HEP, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin Temmuz 1993 tarihli kararıyla, faaliyetlerinin Devletin toprak bütünlüğünü ve ulusun birliğini bozabilecek nitelikte olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır. Anayasa Mahkemesi, HEP’in, özellikle de Türk ulusunu, Türkler ve Kütler olarak ikiye ayırıp ayrı devletler kurmayı” ve “ülke ve millet bütünlüğünü bozmayı” amaçladığı hususunda eleştirilerde bulunmuştur.

Mahkeme, bu davada, **Sözleşme’nin 11. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir. Özellikle de, HEP’in savunduğu ilkelerin, yani kendi kaderini tayin hakkı ve dil hakkı gibi hususların, belirtildiği gibi demokrasinin temel ilkelerine aykırı olmadığı kanaatine varmıştır. Mahkeme, siyasi bir oluşumun, bu tür ilkeleri savunması nedeniyle terör eylemlerine destek verdiği şeklinde algılanması halinde, bu konuya ilişkin sorunların demokratik çerçevede incelenme olasılığının azalacağını ve bu ilkeleri savunmanın, silahlı hareketlerin tekeline girmesinin önünün açılacağını belirtmiştir. Ayrıca, bu tür ilkelere esinlenilerek öne sürülen tekliflerin devlet politikasının temel unsurlarına ve halkın çoğunluğunun görüşlerine ters düşmesi ihtimalinin bulunduğu hallerde dahi, demokrasinin sağlıklı işlemesi için, her görüşten siyasetçilerle ilgili olarak, kamuoyunu ilgilendiren sorunlara çözüm bulunabilmesi açısından, siyasi oluşumların kamuoyu tartışmalarına dahil olabilmeleri gerektiğine dikkat çekilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, HEP’in politikalarının, Türkiye’deki demokratik rejimi yıkmayı amaçladığını kanıtlayamamıştır.

Refah Partisi ve Diğerleri / Türkiye

13 Şubat 2003 (Büyük Daire)

Refah Partisi (“RP”), Temmuz 1983’te kurulmuş ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin Ocak 1998 tarihli kararıyla, “laiklik ilkesine aykırı eylemlerin odağı haline geldiği” gerekçesiyle kapatılmıştır. Anayasa Mahkemesi ayrıca, partinin mallarının Hazineye aktarılmasına karar vermiştir. Aynı zamanda, parti liderlerinin kamuoyu açıklamalarının anayasaya aykırı olduğuna kanaat getirmiş ve bu nedenle söz konusu kişilerin, beş yıl süreyle, parlamentoda görev yapamayacaklarını ve bazı siyasi pozisyonlarda bulunamayacaklarını belirtmiştir.

Mahkeme bu davada, **Sözleşme’nin 11. maddesinin ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, RP üyeleri ve liderlerinin Anayasa Mahkemesi kararında da belirtilen eylem ve

konuşmalarının partinin tamamına atfedilebileceği, söz konusu eylem ve konuşmaların, RP'nin, çok hukuklu sistem çerçevesinde, şeriata dayalı bir rejim oluşturmaya yönelik uzun dönemli politikasını ortaya koyduğu ve RP'nin, bu politikayı uygulamak amacıyla güç kullanımına başvurmaktan kaçınmayacağı kanaatine varmıştır. Mahkeme, bu planların “demokratik toplum” kavramıyla bağdaşmadığı ve RP'nin söz konusu planların hayata geçirilmesi hususunda elde ettiği fırsatların, demokrasiye yönelik tehdidi, somut ve yakın bir tehdit haline getirdiği dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin kararının, tanınmış olan sınırlı takdir yetkisi kapsamında dahi, “acil toplumsal bir ihtiyaca” yanıt verdiği şeklinde değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

Partidul Comunistilor (Nepeceristi) ve Ungureanu / Romanya

3 Şubat 2005

Partidul Comunistilor (Nepeceristi) (“PCN”), Romanya Komünist Partisine üye olmayan Komünistler tarafından Mart 1996’da kurulan bir partidir. PCN'nin parti olarak tescil edilmesine ilişkin başvuru, 1989’dan beri var olan anayasal ve hukuki düzenin insancıl olmadığı ve gerçek demokrasiye dayanmadığı görüşünde olduğu anlaşılan PCN'nin komünist öğretiyeye dayalı “insancıl bir Devlet” kurmak amacıyla siyasi güç kazanmayı hedeflediği gerekçesiyle, Romanya mahkemeleri tarafından Ağustos 1996’da alınan bir kararla reddedilmiştir.

Mahkeme, bu davada, **Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir. Romanya mahkemelerinin parti tescil başvurusunu reddetmelerindeki tek dayanakları olan PCN tüzüğünü ve siyasi programını inceleyen Mahkeme, söz konusu belgelerde, ulusal egemenlik, toprak bütünlüğü ve ülkenin hukuki ve anayasal düzenini sürdürmenin ve siyasi çoğulculuk, genel oy hakkı ve siyasete girme özgürlüğü gibi demokratik ilkelere bağlı kalmanın öneminin vurgulandığına dikkat çekmiştir. Mahkeme, bahsi geçen belgelerde, şiddete çağrı, ayaklanmaya teşvik veya demokratik ilkelerin farklı bir biçimde reddi şeklinde algılanabilecek herhangi bir ifadenin yer almadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme, PCN'nin, mesafeli olduğu eski Komünist Partinin 1989’dan önceki dönemdeki faaliyetlerini ve sonraki dönemlerde izlenen politikayı eleştirdiği doğru olmakla birlikte, sırf ülkenin anayasal ve hukuki düzenini eleştirdiği ve sorunları siyasi platformda aleni olarak tartışmak istediği gerekçesiyle, demokrasinin temel ilkelerine uyan siyasi bir gruba engel olunmasının haklı görülemeyeceğine hükmetmiştir. Mahkeme, Romanya’da, 1989’dan önceki dönemde totaliter

komünizmin hüküm sürmesinin, partinin örgütlenme özgürlüğüne müdahale edilmesini tek başına haklı kılamayacağı kanaatine varmıştır.

Herri Batasuna ve Batasuna / İspanya

30 Haziran 2009

Başlangıçta bir seçim koalisyonu olarak kurulmuş olan Herri Batasuna, Haziran 1986’da siyasi parti olarak tescil edilmiştir. Batasuna ise, Mayıs 2001’de siyasi parti olarak tescil başvurusunda bulunmuştur. Mart 2003’te, İspanya Yüksek Mahkemesi, her iki partiyi de yasadışı ilan ederek, kapatılmalarına ve mal varlıklarının tasfiye edilmesine karar vermiştir. Yüksek Mahkeme, 2002 tarihli Siyasi Partiler Temel Kanunu’na istinaden, söz konusu partilerin “taktiksel bölücülük” şeklindeki terör stratejisinin bir parçası olduklarına ve bu partiler ile ETA terör örgütü arasında önemli benzerlikler bulunduğu hükmetmiştir.

Mahkeme, bu davada, **Sözleşme’nin 11. maddesinin ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, özellikle de, İspanya mahkemelerinin, mevcut delilleri ayrıntılı olarak inceledikten sonra, başvuran partiler ile ETA arasında bir bağlantı olduğu şeklinde makul bir tespitte buldukları kanaatine varmıştır. İspanya’da, terör eylemleri bağlamında uzun yıllardır içinde bulunulan durum göz önüne alındığında, söz konusu bağlantıların, tarafsız bir şekilde değerlendirildiğinde, demokrasi açısından bir tehdit olarak algılanabileceğini belirtmiştir.

HADEP ve Demir / Türkiye

14 Aralık 2010

Muhalefet partisi konumundaki Halkın Demokrasi Partisi (“HADEP”), Mayıs 1994’te kurulmuştur. Partinin programında, “Kürt sorununa demokratik çözüm” anlayışının savunulduğu belirtilmiştir. HADEP, yasadışı bir örgüt olan Kürdistan İşçi Partisine (“PKK”) yardım ve yataklık ederek, yasadışı eylemlerin odağı haline geldiği gerekçesiyle, 2003 yılında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesinin kararıyla kapatılmıştır. Anayasa Mahkemesi, aynı zamanda, HADEP üyelerinden bazılarının, beş yıl süreyle, başka bir siyasi partinin kurucusu veya üyesi olamayacağını belirtmiştir.

Mahkeme, bu davada, **Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, HADEP'i PKK'ya yardım ve yataklık etmekten suçlu bulan Anayasa Mahkemesinin kararında gerekçe olarak gösterilen, Türk güvenlik güçlerinin Türkiye'nin güney doğusundaki terörle mücadele eylemlerini “kirli savaş” olarak tanımlayan parti üyelerinin bazı ifadelerinin, Hükümet politikasının sert bir eleştirisi niteliğinde olduğu, ancak şiddeti, silahlı direnmeyi veya ayaklanmayı teşvik etmediği kanaatine varmıştır. Bu nedenle, söz konusu ifadelerin, partinin, şiddet eylemleri gerçekleştiren silahlı gruplarla eş tutulması için yeterli delil niteliği taşımadığını belirtmiştir. Ayrıca, Mahkeme, özellikle de, Kürt ulusunu Türk ulusundan ayrı düşünen HADEP üyeleri tarafından kullanılan ifadelerin, partinin programında belirtilen amaçlar doğrultusunda, yani ülke sorunlarının demokratik yollarla çözülmesi şeklindeki kuruluş amacı yönünden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, HADEP'in Kürtlerin kendi kaderlerini tayin etme hakkını savunsa da, bu durumun, tek başına, demokratik ilkelere aykırılık teşkil etmeyeceği ve terör eylemlerinin desteklediği şeklinde algılanamayacağı sonucuna varmıştır.

Rusya Cumhuriyetçi Partisi / Rusya

12 Nisan 2011

Başvuran parti, 1990 yılında, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Komünist Partisinin demokratik kanadının birleşmesi ve sonrasında partiden ayrılmasıyla kurulmuştur. 2002 yılı Ağustos ayında, Rusya Federasyonu Adalet Bakanlığı tarafından parti olarak tescil edilmiştir. Başvuran parti, Mahkeme nezdinde, 2006 yılında, tüzel kişilere ilişkin sicil kayıtlarında yer alan, partinin faaliyetlerinde bozulmalar meydana geldiği yönündeki bilginin düzeltilmesine dair talebinin Adalet Bakanlığı tarafından reddedildiği ve 2007 yılında, asgari üyelik ve bölgesel temsil koşullarını yerine getirmediği gerekçesiyle kapatıldığı hususlarında şikâyette bulunmuştur.

Mahkeme, gerek başvuran partiyle ilgili sicil kayıtlarında yer alan bilginin düzeltilmesi yönündeki talebin ilgili makamlar tarafından reddedilmesi gerekse partinin kapatılması sebebiyle, **Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme, partinin kapatılmasıyla ilgili olarak, başvuran partinin dernek kurma özgürlüğüne yapılan müdahaleyi haklı kılacak ilgili ve yeterli gerekçenin Rusya mahkemeleri tarafından sunulmadığını ve partinin asgari üyelik ve bölgesel temsil koşullarını yerine getirmediği gerekçesiyle kapatılmasının Rus Hükümeti tarafından ileri sürülen meşru amaçlarla orantılı olmadığını

belirtmiştir. Mahkeme, özellikle de, Rus kanunlarını, kurumlarını ve ulusal güvenliği korumanın, bölgesel partilerin kurulması konusunda genel bir yasak getirmek dışında başka bir yolunun olduğu kanaatine varmıştır. Ayrıca, Mahkeme, 1990 yılından beri varlığını sürdüren ve seçimlere katılan başvuran partinin, hiçbir zaman bölgesel menfaatleri veya ayrılıkçı görüşleri savunmadığını ve aslında amaçlarından birinin ülkenin birliğini desteklemek olduğunu tespit etmiştir.

Derdest Başvuru

Demokratik Toplum Partisi ve 6 Diğer Başvuru / Türkiye (başvuru no. 3840/10)

Başvuru, kısmen kabul edilemez bulunmuş ve 13 Aralık 2011 tarihinde Türk Hükümetine kısmen tebliğ edilmiştir.

Dava, Kürt yanlısı bir siyasi parti olan Demokratik Toplum Partisinin kapatılmasına ilişkindir.

Mahkeme, başvuruyu Türk Hükümetine tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 11. maddesi ile Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1 (mülkiyetin korunması) ve 3. (serbest seçim hakkı) maddeleri kapsamında, taraflara bazı sorular yönelmiştir.

Siyasi Partilere Yurtdışındaki Siyasi Partiler Tarafından Finansman Sağlanmasının Yasaklanması

Basque Milliyetçi Partisi – Iparralde Bölgesel Örgütü / Fransa

7 Haziran 2007

Başvuran parti, İspanya Basque Milliyetçi Partisinin Fransız “şubesidir”. Başvuran parti, kaynak sağlamak amacıyla, özellikle de İspanyol partisinden mali destek alabilmek maksadıyla, 1988 tarihli Siyasi Yaşam (Mali Şeffaflık) Yasası'na uygun olarak bir fon derneği kurmuştur. Ancak, derneğin faaliyete başlayabilmesi için alınması gereken izin, başvuran partinin kaynaklarının çoğunluğunun İspanyol partisinden aldığı destekle sağlandığı gerekçesiyle verilmemiştir. Başvuran parti, bu durumun, kaynakları üzerinde ve özellikle de seçim bağlamında siyasi faaliyetlerine devam edebilmesi bakımından olumsuz etkiler yarattığı hususunda şikâyetle bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **11. maddesinin tek başına veya 10. maddeyle** (ifade özgürlüğü) **bağlantılı olarak ihlal edilmediği** kanaatine varmıştır. Mahkeme, öncelikle, fon derneğine ilişkin onay talebinin reddedilmesinin, başvuran partinin 11. madde kapsamındaki haklarının kullanımına yönelik bir müdahale teşkil ettiği kanaatine varmıştır. Mahkeme, söz konusu müdahalenin kanunla öngörüldüğünü ve düzenin sağlanması gibi meşru bir amacının bulunduğunu belirtmiştir. Mahkeme, müdahalenin gerekli olup olmadığı konusunda, siyasi partilerin yurtdışındaki siyasi partilerden finansman desteği almalarına izin verilmemesinin, tek başına Sözleşme'nin 11. maddesine aykırılık teşkil etmediğini ifade etmiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, özellikle, başvuran partinin, İspanya Basque Milliyetçi Partisinden mali destek alamamakla birlikte, üyelerin katkısıyla ve kişilerden gelen bağışlarla (Fransa dışındakiler de dahil) siyasi faaliyetlerini finanse edebildiğini vurgulamıştır. Söz konusu bağışlar, finans görevlisi veya yeni bir başvuruya dayalı olarak onaylanan bir fon derneği aracılığıyla toplanabilmiştir. Ayrıca, başvuran partinin Fransa'daki diğer siyasi partilerden maddi destek almasının veya Fransız mevzuatında öngörülen kamu fonu sisteminden faydalanmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme, bu nedenle, söz konusu tedbirin, başvuran partinin siyasi faaliyetlerini yerine getirmesi konusunda herhangi bir orantısız etki yaratmadığına karar vermiştir. İspanya Basque Milliyetçi Partisinden maddi destek almasının yasaklanması partinin mali durumunu etkilemiş olmakla birlikte, partinin neticede içine düştüğü durum, maddi sıkıntılarla karşılaşan küçük bir siyasi partinin durumundan farklı değildir.

Siyasi Derneklerin Kapatılması

Vona / Macaristan

9 Temmuz 2013

Başvuran, Macar gelenek ve kültürünün korunması amacıyla, Daha İyi Bir Macaristan Hareketi adlı siyasi bir partinin üyeleri tarafından 2007'de kurulan Macaristan Koruma Derneğinin başkanıydı. Söz konusu Dernek, tüzüğünde tanımlanan amacı, “fiziksel olarak, manen ve fikren savunmasız durumdaki Macaristan’ı savunmak” olan Macaristan Koruma Hareketini oluşturmuştur. Dernek, Aralık 2009'da verilen bir mahkeme kararıyla, söz konusu Hareket tarafından, etnik Macarların, Çingene olarak adlandırılan gruplarca işlenen suçlardan korunması hususunda çağrıda bulunmak amacıyla, Roman nüfusunun yoğun olduğu bölgeler

de dahil, Macaristan genelinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşleri nedeniyle kapatılmıştır.

Mahkeme, bu davada, **Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, başkalarının haklarına yönelik yeterince yakın bir tehdidin demokratik bir toplumun dayandığı temel değerlere zarar verdiği hallerde, Devletin, siyasi partilerde olduğu gibi, böyle bir tehdidi oluşturan derneklere karşı da demokrasiyi korumak için gerekli tedbirleri alma yetkisine sahip olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme, Macaristan Koruma Derneği tarafından oluşturulan ve Macaristan Nazi Hareketini (Ok ve Haç Partisi) anımsatan hareketin, Roman azınlıkları tehdit eden, ırk ayrımı mesajının verildiği gösteri yürüyüşlerinin yapılmasına yol açtığını belirtmiştir. Mahkeme, milisler tarafından gerçekleştirilen bu tür gösteri yürüyüşlerinin, organize eylemci ve tehdit edici bir grubun fiziksel olarak mevcut olması nedeniyle, Sözleşme'de koruma altına alınan rahatsız edici veya suç teşkil eden bir fikri dile getirmenin ötesine geçtiğine kanaat getirmiştir. Bu nedenle, söz konusu hareketin arz ettiği tehdidin etkin bir şekilde bertaraf edilmesinin tek yolunun, Derneğin sağladığı kurumsal desteğin ortadan kaldırılması olduğu sonucuna varmıştır.

Derneğin Siyasi Parti Olarak Tescil Edilmesi Yönündeki Talebin Kabul Edilmemesi

Artyomov / Rusya

7 Aralık 2006 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Başvuran, bir halk hareketi olan “Ulus Çapında Rus Birliğinin” lideridir. Bu hareketin halk derneği olarak tescilinden üç yıl sonra, üyeleri, söz konusu hareketi, aynı ad altında siyasi parti olarak yeniden yapılandırmaya karar vermişlerdir. Partinin bu şekilde tescil edilmesine yönelik talep reddedilmiştir. Bunun gerekçesi, Siyasi Partiler Yasası'nda, özellikle de dini veya etnik bir ilişki temeline dayalı olarak siyasi parti kurulmasının yasak olmasıdır. Yerel mahkemeler, partinin adını dikkate alarak, parti tüzüğü ve programında ana hedefin Rusların menfaatlerinin korunması olduğu şeklinde bir ifade yer almasa da, partinin söz konusu Kanun'a aykırı şekilde etnik bir ilişki temelinde kurulduğu kanaatine varmışlardır. Başvuran, Rus Anayasa Mahkemesi nezdinde Siyasi Partiler Yasası'yla ilgili olarak anayasaya aykırılık iddiasıyla yapmış olduğu başvurudan olumlu bir sonuç alamamıştır.

Mahkeme, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle **kabul edilemez** olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, “Ulus Çapında Rus Birliği” adlı halk hareketinin parti olarak tescil edilmesi yönündeki talebin reddedilmesinin, söz konusu hareketin yasal statüsünü veya faaliyetlerini etkilemediği kanaatine varmıştır. Mahkeme, ayrıca, açık bir etnik veya dini ilişkiye dair yasağın kapsamının sınırlı olduğunu, söz konusu yasağın sadece siyasi partileri kapsadığını ve başka herhangi bir halk derneği için geçerli olmadığını belirtmiştir. Başvuranın etnik bir ilişkiye dayalı dahi olsa halk derneğinde yöneticilik yapmasına engel olunmamıştır. Dolayısıyla, Devlet, aslında başvuranın dernek kurma özgürlüğü kısıtlamamış, sadece seçimlerde aday gösterme imkânı vermemiştir. Ancak, Devletlerin, seçimlere katılım kriterlerinin belirlenmesi konusunda oldukça geniş bir takdir yetkileri bulunmaktadır. Bu bağlamda, Mahkeme, Rus Anayasa Mahkemesinin, günümüz Rusya’ında etnik veya dini bir ilişkiye dayalı siyasi partiler arasında seçim rekabeti yaratmanın tehlikeli olabileceği sonucuna varmasını gerektirecek gerekçeleri açıkladığına dikkat çekmiştir. Mahkeme, seçimle ilgili konularda her ulusun kendine özgü oluşuna saygı ilkesini dikkate alarak, söz konusu gerekçelerin keyfi olduğu veya makul olmadığı gibi bir sonuca varmamıştır. Mahkeme, bu nedenle, yapılan müdahalenin ulaşılmak istenen meşru amaçlarla orantılı olduğuna karar vermiştir.
